

ДТП, аспекти судового розгляду.

При розгляді у суді кримінальних справ про порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, що спричинило потерпілому тілесні ушкодження різного ступеню тяжкості або смерть майже завжди виникають проблемні питання. На деякі з них хотілось би звернути увагу.

При цьому хотілось би зауважити, що проблеми виникають під час розгляду кримінальної справи в суді, а корінь проблеми закладається з моменту огляду місця події ДТП та оформлення первинної документації. Як це відбувається і шляхи виправлення вказаної ситуації.

Перш за все хотілось би звернути на таку проблему, як оформлення ДТП із загиблими, слідчими спеціальних підрозділів, які створюються в обласних центрах. Тобто слідчі територіальних органів МВС не мають права оформлювати ДТП із загиблими, це віднесено до компетенції кваліфікованих слідчих із слідчого управління при обласному МВС. З одного боку є позитивні моменти від цього, це опит роботи і кваліфікація слідчих, з іншого боку виникає ряд проблем, які насправді, на мій погляд перекривають собою усі позитивні моменти від спеціалізації слідчих, це:

по перше, відстань від обласного центру до місця скоєння ДТП, інколи це сягає сотні кілометрів, тобто час з моменту скоєння ДТП до моменту прибуття слідчого на місце ДТП деколи становить від декількох годин до десятків годин, що ніяк не сприяє збереженню доказів і слідів на місці ДТП.

Звісно на місце ДТП виїжджають першими співробітники ДАІ, в обов'язки яких входить охорона місця ДТП та збереження слідів ДТП до приїзду слідчого, але на практиці як це виглядає, дорога може бути перегороджена автомобілями, на місці ДТП знаходиться труп, осколки скла, сліди гальмування, сліди від мастила, інші речові та слідові докази, але дорога не може бути перекрита, оскільки жвавий рух транспорту, об'їзди відсутні, і ці всі факти ведуть до псування або знищення слідів ДТП, що в подальшому негативно впливає на встановлення істини при розгляді справи;

по друге, бувають випадки коли в області одночасно скоєно декілька ДТП, а звісно черговий слідчий, у добовому наряді один, що також веде до затягування огляду місця ДТП;

по третє, під час судового розгляду майже завжди виникає потреба допитати слідчого, який виїжджав на місце ДТП, робив протокол огляду місця події ДТП, збирав первинні докази, знову ж в зв'язку з знаходженням слідчого в обласному центрі, його завантаженістю, викликати і допитати його в суді майже не можливо;

Шлях вирішення цієї проблеми один, передати розслідування справ про ДТП із загиблими до територіальних підрозділів МВС, за місцем скоєння ДТП. В кожному підрозділі є слідчий, чи група слідчих, які спеціалізуються на ДТП, тобто оформлюють усі ДТП з постраждалими, ніякої різниці між оформленням ДТП із загиблими і з постраждалими майже немає, тому не розумію (хочу не розуміти) причини створення при обласних слідчих управління спеціальних підрозділів по оформленню ДТП із загиблими.

Другим проблемним питанням огляду місця події ДТП із загиблими або з постраждалими є те, що учасники ДТП або загинули, або отримали тілесні ушкодження і не можуть бути присутніми при огляді в силу перелічених обставин.

Їх близькі, які в майбутньому становляться потерпілими по кримінальним справам, в цей момент зайняті більше рятуванням життя учасників ДТП ніж слідкуванням за фіксацією слідів ДТП, а в подальшому, не будучи присутніми при складанні протоколу огляду ДТП в багатьох випадках піддають сумніву складені при огляді документи і схеми, в деяких випадках небезпідставно.

На мій особистий погляд слідчий при огляді місця ДТП повинен докласти усіх зусиль до того, щоб при огляді місця ДТП брали участь близькі особи учасників ДТП, що загинули, або потрапили до лікарні, або їх представники, якщо це зробити неможливо то необхідно залучати адвокатів, які зайняті у програмі вторинної безоплатної юридичної допомоги. Тобто слідчий при отриманні повідомлення про ДТП із загиблими повинен, у разі неможливості залучення адвокатів учасників ДТП, залучити для проведення огляду місця події ДТП, складання схеми ДТП, фіксування слідів ДТП неупередженого незалежного адвоката, оскільки якщо є загиблі то відповідно розпочинається кримінальне провадження. Крім того необхідно залучати до огляду місця події аварійних комісарів страхових організацій, оскільки питання відшкодування збитків, спричинених ДТП при розгляді кримінального провадження у суді є чи не найважливішим.

Понятими при огляді місця події часто стають водії автомобілів, які або зупинились допомогти постраждалим, або випадково були зупинені працівниками ДАІ, при цьому понятим не роз'яснюються, або навпаки скриваються, їхні права та обов'язки, в тому числі дати пояснення у якості свідка слідчому чи суду. Поняті крім того інколи обираються такі, що проживають в іншій місцевості, що ускладнює чи унеможлиблює їх допит як свідків слідчим чи судом. Тому при залученні понятих слідчі повинні враховувати місце їх проживання і можливість їх з'явлення для допиту слідчим чи судом.

Щодо складання схеми ДТП слідчим, звісно, що схема ДТП є додатком до протоколу огляду місця події ДТП. Слідчі інколи при огляді місця події складають чернетку схеми ДТП, а потім переносять усі дані на чистову схему ДТП. Згідно наказу МВС №460 від 06.12.2007 року «Про затвердження інструкції з організації взаємодії органів і підрозділів внутрішніх справ України при документування та розслідуванні ДТП» працівник ДАІ мають право оформляти ДТП, що не мають ознак злочину. Я б зобов'язав працівників ДАІ, які першими прибувають на місце ДТП, якщо приїзд слідчого затягується, складати свою схему ДТП, звільняти прохідну частину дороги від транспортних засобів пошкоджених в ДТП, фіксувати негайно усі сліди ДТП, та додавати схему як другу чернетку до протоколу огляду місця ДТП, оскільки саме у працівників ДАІ є опит та навички складання схем ДТП.

При складанні схеми ДТП одним із основних параметрів є місце зіткнення транспортних засобів чи місце наїзду на пішохода тощо, при цьому різні учасники ДТП можуть вказувати на різні місця зіткнення. На практиці це виглядає так: або вказане одне місце зіткнення, з яким погодились учасники ДТП; або два місця зіткнення, тобто зі слів одного учасника та іншого учасника; або ж взагалі на схемі місце зіткнення не зазначається. Працівник міліції, на мою думку повинен вказати на схемі ДТП місце зіткнення (наїзду) зі слів учасників (свідків) ДТП, та об'єктивно оглянувши місце ДТП на наявність слідів вказати місце зіткнення (наїзду) на свою думку. При розгляді справи у суді інколи встановлення саме місця зіткнення (наїзду) викликає найбільші спори, тому, на мою думку, суд повинен мати можливість, об'єктивно дослідивши усі доводи сторін та пояснення свідків, якщо в них є

суперечності, точно встановити місце зіткнення (наїзду), на своє внутрішнє переконання.

Важливе значення має точне фіксування місцеположення транспортних засобів, слідів, трупів, речових доказів на місці ДТП. При цьому необхідно прив'язувати транспортні засоби пошкоджені в ДТП шляхом вимірювання відстані від передніх і задніх коліс до нерухомого орієнтиру (кут будівлі, дорожні споруди, навіть електроопори, тощо) і робити це необхідно так, щоб у разі проведення відтворення обставин події ДТП можна було розташувати транспортні засоби так, як вони були розташовані при первинному огляді. Важливо, щоб у замірах дороги слідчі чітко фіксували ширину проїзної частини та ширину обочини і не було помилок, коли наприклад, ширину дороги розуміють по різному, тобто один слідчий вносить до цього кола і розмір обочини, інший тільки розмір проїзної частини дороги.

Первинний огляд місця ДТП має найважливіше значення при досудовому розслідуванні та судовому розгляді справ про ДТП, оскільки є можливість закріпити в ньому усі наявні на місці ДТП докази. Повторні огляди місця ДТП, відновлення обставин і місця події ДТП, на мій погляд, тільки заплутують досудове слідство і судовий розгляд, та дають можливість по різному трактувати дії водіїв при ДТП. Наприклад при повторному огляді місця ДТП слідчий вказує інший розмір ширини проїзної частини дороги, що одразу викликає у учасників і у їх захисників справедливі претензії та сумніви щодо неупередженості слідчого, оскільки кожний розмір, слід, доказ, фраза у показах є вихідними даними при виготовленні експертами висновку авто технічної експертизи. Якщо слід гальмування залишений на дорозі шинами становить наприклад 50 метрів, а слідчий вказує на схемі 25 метрів то відповідно в наступному зміниться і розрахунок швидкості, з якою рухався автомобіль учасника ДТП.

Одним із важливих вихідних даних для отримання висновку експерта авто техніка є показання водіїв учасників ДТП, оскільки вони володіють найбільшою інформацією про умови і причини ДТП. Одразу виникає питання у якості кого допитувати – у якості підозрюваних, або у якості свідків.

Якщо ДТП очевидне, то можливо оголошувати одному із водіїв про підозру, допитувати його як підозрюваного, а іншого допитувати як свідка, але що ж робити коли ДТП не очевидне? Якщо допитати учасника ДТП, як свідка то можливо в подальшому його процесуальний статус зміниться, він стане підозрюваним, то такі докази будуть визнані недопустимими. Якщо не допитувати, а опитати, то цей поза процесуальний шлях отримання свідчень не може бути покладений в основу для отримання висновку експерта автотехніка. На мою особисту думку необхідно допитувати водіїв учасників ДТП як підозрюваних, а в подальшому, якщо авто технічною експертизою буде встановлена вина когось із водіїв то відповідно статус винного водія залишиться, а щодо невинного у ДТП необхідно приймати процесуальне рішення та закривати щодо нього кримінальне провадження. Звісно, що це може бути підставою для оскарження дій слідчого, але, на мій погляд, цей шлях в процесуальному порядку вдається самим виваженням.

Щодо збирання доказів стороною захисту, потерпілим то ч. 3 ст. 93 Кримінального процесуального кодексу надає їм можливість:

- 1) витребувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, тощо;

2) ініціювати проведення слідчих (розшукових) гласних або негласних дій, інших процесуальних дій, шляхом подання відповідних клопотань слідчому;

3) шляхом здійснення інших дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів;

На практиці це виглядає так. Адвокат приносить в судовий розгляд наприклад фотознімки, або відеозапис ДТП, зроблені на камеру мобільного телефону, та просить долучити вказані докази до справи та покласти їх у основу вироку. Чи може зробити це суд згідно з нормами діючого КПК?

Адвокат повинен був подати відповідне клопотання про додання документів (п. 1 ч. 2 ст. 99 КПК) у вигляді матеріалів фото відео зйомки до кримінального провадження слідчому, той повинен був в свою чергу або долучити документи до матеріалів кримінального провадження, або відмовити в цьому. А вже відмову слідчого можливо оскаржити до слідчого судді.

Що ж робити судді, який отримав наприклад в судовому засіданні відео з відеореєстратора на якому чітко зафіксована дорожньо-транспортна пригода, і при її перегляді можливо будуть отримані нові докази щодо скоєного ДТП. Можна сказати що на проведення відео зйомки не було дозволу, що відео реєстратор на пройшов перевірку, що порушений порядок збирання доказів.

Я завжди приводжу такий приклад. Уявіть, два злодія пограбували якусь особу та забрали в неї ноутбук. Втекли. Принесли ноутбук на квартиру до одного із злодіїв, включили його, включили відеокамеру на ноутбуку та почали святкувати успішну справу з викрадення ноутбука. Під час вживання алкоголю злодії посварились, побились, та в ході бійки один злодій зарізав іншого злодія ножем. Вся ця подія була зафіксована відеокамерою ноутбука та збережена. Ноутбук крадений, не сертифікований, операційна система ноутбука піратська, дозволу на відео зйомку ніхто не отримував, але на відео запису чітко видно, як один злодій завдав іншому смертельного удару. Чи буде цей відео запис доказом вини убивці у кримінальному провадженні?

Я вважаю, що звісно так. Спробую відповісти чому. Доказами у кримінальному провадженні є фактичні дані, на підставі яких встановлюється наявність або відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження. З вказаного відео можливо встановити майже усі факти, що стосуються злочину.

Цей доказ:

належний, оскільки прямо підтверджує наявність обставин, що підлягають доказуванню та має значення для кримінального провадження;

допустимий, оскільки він виник у об'єктивній реальності, незалежно від волі чи бажання учасників кримінального провадження, спосіб його отримання один – долучення до матеріалів кримінального провадження та наступне дослідження, що не суперечить КПК, як не суперечить наприклад вилучення відбитків пальців з місця скоєння злочину;

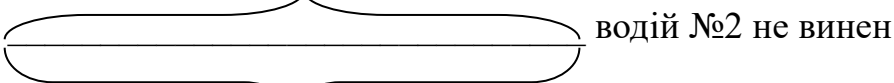
при отриманні цього доказу права та свободи людини ніяк не зачіпаються;

Щодо кримінальної відповідальності учасників ДТП. Кримінальна відповідальність учасників ДТП, як і усіх осіб, звинувачених у скоєнні кримінальних правопорушень, настає при наявності вини особи. При цьому ДТП з постраждалими це неумисний злочин, тому вина особи може бути виражена у вигляді необережності, яка у свою чергу поділяється на злочинну самовпевненість (наприклад рух з перевищенням швидкості, при впевненості водія, що він зможе

вчасно зреагувати на якусь подію на дорозі), та злочинну недбалість (наприклад їзда на технічно несправному автомобілі, коли водій повинен був перевірити технічний стан авто перед виїздом, але не зробив цього). Необхідно розуміти, що у деяких ДТП є не один винний Зучасник, а можуть бути винні або обидва водія, чи навіть більше. Звісно, що вина одного учасника ДТП може бути більшою за вини другого учасника ДТП, але якщо у іншого учасника ДТП також є вина у скоєнні ДТП, то навіть якщо його вина значно менша за іншого учасника ДТП, то це не звільняє його від кримінальної відповідальності, так як кримінальна відповідальність настає при наявності вини, незалежно від об'єму вини. Щоб було зрозуміло можна створити простенький графік вини учасників ДТП, у вигляді відрізка, який становить 100% вини, при цьому вина учасників може бути різною, приведу приклади з участю двох водіїв.

1. Приклад, коли вина одного з учасників ДТП становить 100%

100% вини

100% вини водія №1

2. Приклад коли вина в ДТП розподіляється між учасниками

100% вини

70% вини водія №1 30% вини водія №2

Слід розуміти, що жоден експерт авто технік не вкаже в своєму висновку, що вина одного водія наприклад 70%, а вина іншого водія 30%. Ці приклади я привожу для того, що читачі зрозуміли, що вина водіїв може бути різною, але кримінальна відповідальність настає при любій вині, навіть, якщо вина одного водія становить 95%, а другого водія 5%.

Якщо приводити приклад: на перехресті водій №1 повертає вліво, включивши покажчик лівого повороту, водій №2, порушуючи п. 14.6 ПДР України скоює обгін перед перехрестям, водій №1 повертає ліворуч, та відбувається зіткнення. Очевидно, що винен водій №1, оскільки він почав маневр обгону перед перехрестям, порушуючи п. 14.6 ПДР України, але якщо розібратись, і майже завжди такі висновки дають експерти-автотехніки, що винен і водій автомобіля №2, оскільки він не впевнився, в тому, що його маневр повороту ліворуч, не скоїть перешкод іншим учасникам дорожнього руху. Звісно, що водій №1 грубо порушив ПДР України, його дії знаходяться в прямій залежності щодо скоєного ДТП, водій №2 здійснив менш грубе порушення ПДР України, його вина на мій погляд, менше вини водія №1, але вона є, що є підставою до притягнення до кримінальної відповідальності, якщо є постраждалі.

Що стосується авто технічних експертиз по справі про ДТП, то на ці експертизи слідчі або задають замало запитань, або перевантажують експертів зайвими запитаннями, відсутність відповіді на які дозволяє в наступному учасникам кримінального процесу ставити під сумнів висновок експертів, та заявляти клопотання про призначення додатково ряду експертиз, що ніяк не вносить ясність у справу.

Щодо моральної шкоди заподіяної ДТП на мій погляд давно пора на законодавчому рівні закріпити мінімальні розміри стягуваної моральної шкоди за заподіяння смерті, заподіяння шкоди здоров'ю різного ступеню тяжкості, за отримання інвалідності в результаті ДТП, тощо. Адже поки цього не сталося, щодо визначення розміру відшкодування спричиненої ушкодженням здоров'я чи смертю у результаті ДТП вважаю необхідним призначати та проводити при розслідуванні та при судовому розгляді експертизи щодо визначення розміру моральної шкоди.